

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN'IN 1532 TARİHLİ ALMAN SEFERİ RUZNÂMESİ

M. Akif Erdoğan*

Özet

Bu makalede, Avusturya Milli Kütüphanesi'nde muhafaza edilen yazma nüshaya göre, Osmanlı tarihlerinde 'Alman Seferi' olarak bilinen, Kanuni Süleyman'ın 1532 yılında Avusturya kralı Ferdinand ile Alman imparatoru V. Karl'a karşı yaptığı askerî seferin günlüğü ve ayrıntıları anlatılmaktadır. Büyük olasılıkla bu yazma, İstanbul'da Osmanlı kroniklerinden birinden Hammer veya öğrencileri tarafından istinsah edilmiştir. Bu metin kısa bir değerlendirme ile ilk kez yayınlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Ruzname, Kanuni Süleyman, İbrahim Paşa, Alman Seferi, Macaristan seferi, Güns, Sırbistan, Habsburg*

Abstract

An Agenda of Ottoman Army for Güns in 1532 by Suleiman the Magnificent

In this article, it was mainly published an Ottoman manuscript, kept at the National Library of Austria in Vienna in Latin scripts, that it shows 'military campaign for Güns' by Suleiman the Magnificent, Ottoman Sultan, in 1532 against Ferdinand, king of Austria, and V. Charles, king of Germany of sixteenth century, because of the Magyar question. This Ottoman manuscript was possibly copied by Hammer or his students.

Key words: *agenda of Ottoman army for Güns, Suleiman the Magnificent, Ibrahim Pasha, Serbia, Hungary, Habsburg*

Kanuni Süleyman'ın 1532 yılında Budin şehrini ve diğer Macar topraklarını Kral Ferdinand'dan kurtarmak amacıyla Alman imparatoru V. Karl'a karşı düzenlediği askeri seferin günlüğünü (ruznâme) yayınlıyoruz. Bu günlükte, Osmanlı ordusunun İstanbul'dan Güns'e kadar, Güns'ten de İstanbul'a kadar izlediği yolları ve konakları günü gününe buluyoruz. Dönemin Osmanlı kroniklerinde bu askeri sefer üzerine bilgiler bulunur, ancak, bu bilgiler bizim burada yayımladığımız metin kadar ayrıntılı değildir.¹ Prof. Franz Babinger, Avusturya Milli Kütüphanesi'nde korunan Kanuni Süleyman dönemine ait sekiz adet askerî günlüğün değerine ilk kez dikkat çekmiş ve bunların bir kısmının J. V. Hammer tarafından istinsah edildiğini belirterek, bu

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, aerdogru@gmail.com.

¹ Metinde kimi hicri günler yazılmamış atlanmıştır. Bazı yerlerde tarih hataları da vardır.

kayıtların ‘tarihi değeri’ olduğunu ve bilimsel biçimde yayınlaması gerektiğini ifade etmiştir.²

‘*Alman veya Alaman Seferi veya İspanya Kralı Kasdına Sefer veya Üçüncü Macaristan Seferi*’ olarak bilinen 1532 (938) tarihli Güns Seferi, *Ali, Peçevî, Bostan, Feridun Bey Münşeati* gibi dönemin Osmanlı eserlerinde de zikredilir. Bu sefer üzerine yayın yapmış olan Prof. Tayyib Gökbilgin³, Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı⁴ ve Prof. H. Gazi Yurdaydın⁵ gibi Osmanlı tarihçileri, burada yayımladığımız bu günlüğe doğrudan atıfta bulunmamışlardır. Onlar dönemin Osmanlı kroniklerinde mevcut bilgileri değerlendirmişlerdir. Prof. G. Veinstein, Osmanlı ordusunun askeri açıdan pek başarılı olmadığını; sadece Güns kalesinin alınmasında başarı gösterdiğini, Osmanlı ordusunun Slovenya’ya girdiğini ve Styria’nın yağmaladığını yazar.⁶ Bu seferin ayrıntılı bir günlüğü İstanbul’da Süleymaniye Kütüphanesi’nde *Tarih-i Sefer-i Zafer-i Alaman*, başlığıyla muhafaza ediliyor.⁷

Bilindiği gibi, Avusturya kralı Ferdinand, kardeşi Almanya kralı V. Karl’ın desteğiyle, Macaristan krallığını elinde tutmak, Osmanlılar tarafından desteklenen Kral Jan (Janos) Zapolya’yı bertaraf etmek istiyordu. Ferdinand, bir kaç kez, Macar krallığın kendisine verilmesi için Kanuni Süleyman’a başvurmuşsa da ondan olumlu bir cevap alamamıştı. Bu isteği doğrultusunda, Ferdinand, 1531 yılında Osmanlılara ait Estergon, Vişegrad ve Vaç kalelerini ele geçirdikten sonra, Budin’i kuşattı. Bunun üzerine, Kanuni Süleyman, Macar kralı olarak atadığı Jan Zapolya’yı korumak üzere, bu seferi açtı. Bu seferin hedefi doğrudan Viyana olmamasına rağmen, başarısız Viyana kuşatması, belki bu seferle telafi edilebilirdi. Osmanlıların himayesinde olan Jan Zapolya, Semendire sancak beyi Balı Bey⁸ oğlu Mehmed Bey’den yardım istedi. Semendire sancak beyi Yahya Paşanın torunu Mehmed Bey ile Bosna sancakbeyi Gazi Hüsrev Bey kumandasındaki Osmanlı askerleri Budin’e doğru yöneldiler. Ayrıca, Sigetvar üzerine de Osmanlı askerleri gönderildi. İki Osmanlı gücü arasında kalacağını düşünen Ferdinand, Budin kuşatmasını kaldırdı, ancak, Kanuni Süleyman’ın sefere çıkmasını önleyemedi.

² Babinger 1982, s.82. Bu sekiz seferden birisi olan Rodos Seferi’nin ruznamesi, 2004 yılında, *Tarih İncelemeleri Dergisi’nin* XIX/1 sayısında tarafımızdan yayınlanmıştır.

³ Gökbilgin 1997, s.113-115.

⁴ Uzunçarşılı 1983, s.331-335.

⁵ Yurdaydın 1961.

⁶ Veinstein, s.832

⁷ *Tarih-i Sefer-i Zafer-i Alaman*, Süleymaniye Kütüphanesi Kadızade Mehmed Kütüphanesi No. 557

⁸ Balı beyin Semendire’deki türbesi yıkılmıştır. Zamanımıza bu türbenin sadece bir gravürü ulaşmıştır (Fotic ve Kiel 2009, s.468).

Kanuni Süleyman, 25 Nisan 1532'de ordusuyla birlikte İstanbul'dan yola çıktı. Sultanın asıl amacı, Ferdinand'a destek veren Alman imparatoru V. Karl ile bir meydan savaşı yapmaktır. Osmanlı askerleri Viyana yolunu açan Güns'e (Köse) kadar ilerlediler. Ama sultan ne V. Karl ve ne de kardeşi Ferdinand ile karşılaştı. Mihaloğlu Mehmed bey, Yahya Paşa oğlu Mehmed bey, Gazi Hüsrev bey ve Kasım bey, bu seferde akıncı ve delilere kumanda ettiler. Kasım bey, bir yerde şehid oldu. Bu sefer 210 gün (yedi ay) sürmüş, Sultan, 23 Rebiyülahir'de İstanbul'a geri dönmüştür. Sultan, herhangi bir meydan savaşı yapmamasına rağmen, bu seferi bir galibiyet olarak değerlendirdi. Hem V. Karl'a hem de Ferdinand'a, karşısına çıkamadıkları için ağır mektuplar yolladı.⁹ Bu seferle, Jan Zapolya'nın Avusturya, Alman ve Çekler tarafından Macar kralı olarak tanınmasını sağlamak istedi.

Prof. Gökbilgin, İstanbul'da sefere çıkmadan önce Sultan'ın Rus ve Leh elçileri ile dostluk ilişkilerini güçlendirdiğini belirtir. Ona göre Sultanın ordusunda 12.000 Yeniçeri, 30.000 Anadolu askeri, 16.000 Rumeli askeri, 20.000 süvari ve bunlara ek olarak, akıncılar, deliler, Tatarlar ve Bosna kuvvetleri bulunuyordu. Ferdinand ve Karl ile karşılaşmamasına rağmen, Sultan dönüşte Belgrad'da her tarafa zafernâmeler göndermiş; tercümanı Yunus bey vasıtasıyla Venedik dojunu yazdığı namede, birçok kaleyi ele geçirdiğini bildirmiştir.¹⁰ Gerçekten, bu sefer, Osmanlı-Macar-Habsburg ilişkileri açısından önem taşır. Avrupa'da Osmanlı gücü açısından bir denge kurma siyasetinin sonucudur.

Sefere çıkmadan önce askerlerin moralini düzeltmek için İstanbul'da İbrahim Paşa Sarayı'nda görkemli bir sünnet töreni düzenlenmiştir. Bu törene elçiler de davet edilmiştir. Davetliler arasında, daha sonra Osmanlı kuşatmasına karşı duracak olan Güns kalesinin komutanı Nicolas Jurisics de vardır¹¹.

Başkomutanlığa, Rumeli beylerbeyi unvanını da alan İbrahim Paşa¹² atandı. Sultan 25 Nisan 1532'de (19 Ramazan) İstanbul'dan ayrıldı. Sekiz gün

⁹ Uzunçarşılı 1983, s.331-335. Bu mektuplardan biri Peçevi tarihine kaydedilmiştir. Prof. Baykal tarafından günümüz Türkçesi ile yayınlanmıştır (Baykal 1981, s.126)

¹⁰ Gökbilgin 1997, s.113-115.

¹¹ Yücel ve İlhan 1991, s.52-57

¹² İbrahim Paşa, *Pargalı, Frenk, Maktul, Makbul* gibi lakaplarıyla anılır. Bu paşa hakkında en ciddi araştırmalardan biri Prof. Tayyib Gökbilgin tarafından yapılmıştır (Gökbilgin1997).

1521 Belgrad Seferi'ne kapı ağası olarak katılmıştır. 1522 Rodos Seferine de katılmıştır 1523 yılında Osmanlı devlet geleneğine aykırı olarak veziriazam olmuştur. 1526 Macaristan Seferi'nin komutanlığını üstlenmiş; Mohaç Zaferinin kazanılmasında önemli rol oynamıştır. Budin'den bazı heykelleri İstanbul'a getirtmiş ve kendi sarayının bahçesine diktirmiştir. Bundan dolayı dönemin bazı şairleri onun için 'put dikici' sıfatını kullanmıştır. Arnavut asıllı olduğu ileri sürülür. Müslümanlar arasında, onun samimi bir Müslüman olmadığına dair kanaatler oluşmuştur. Avrupa tarihine ilgi duymuştur. Macar siyasetinin kurucuları arasındadır.

sonra Edirne'ye vardı. Edirne'de on iki gün kaldı. Ramazan Bayramı'nı burada geçirdi. Burada bir kaç gayrimüslimi orduya at vermedikleri ve gösterişli giyindikleri için cezalandırdı. 17 Mayıs'da Edirne'den ayrıldı. Altı gün sonra Filibe'ye ulaştı. Filibe'de dört gün kaldı. Filibe'den İhtıman yoluyla Sofya'ya vardı. 11 Haziran'da İbrahim Paşa da Niş'e geldi. İki gün sonra, 13 Haziran'da Niş'te divan kuruldu ve Ferdinand'ın elçisi kabul edildi. Prof. Gökbilgin, Niş'te kabul edilen elçilerin, Kont Lamberg ve Kont Nogarola başkanlığındaki bir heyet olduğunu yazar. 25 Haziran'da Sultan ve Paşa, Niş'ten Belgrad'a vardılar.

27 Haziran'da Sultan Sava nehrinden geçip Sirem ovasına karargâhını kurdu. Anadolu ve Rumeli askerleri Sirem'de birleşti. 29'unda burada bir divan yapıldı. Tüm Rumeli ve Anadolu beyleri Sultana sadakatlerini bildirdiler. 6 Temmuz Cuma günü, daha önce Kral Jan'ın el öpme törenine benzer bir tören düzenlendi ve Fransa elçisi böyle görkemli bir törenle kabul edildi. Prof. Gökbilgin, kabul edilen Fransız elçisinin Rinçon olduğunu, 6 Temmuz'da değil, 5 Temmuz'da karşılandığını yazar.

Rinçon, Sultan'a kara hareketi yerine, deniz hareketini önerdi. Fransızlar, Habsburglar'a denizden bir darbe vurulmasını istiyorlardı. Donanma ile İspanya kanadının sıkıştırılmasını öneren Rinçon, Sultan'a bu seferden vazgeçilmesini ima etmiştir. Ferdinand'ın elçilerine gitmeleri için izin verildi. Rinçon'un bu teklifi Venedik elçisi tarafından hayretle karşılanmıştır.¹³ Fransız elçisi sadece bir gün kaldı ve ertesi gün Sultan'ın karargâhından törenle ayrıldı.

9 Temmuz'da buradan hareket eden ordu çeşitli kalelerden geçerek 16 Temmuz'da Vilkovar kalesine geldi. İbrahim Paşa, Ösek'de konuşlandı. Burada, ertesi günü, Paşa, Sultanın desteğini alarak prens olmaya çalışan Macar asilzade Perényi Péter'i kabul etti.¹⁴ Sultan, Ösek kalesin yakınında Drava nehri üzerinde kurulan köprüden geçmiştir. Sultan ile Paşa burada buluştular. Paşa, Sırp Despotoğlu'nu burada huzuruna kabul etti. 22 Temmuz'da (18 Zilhicce'de) Sikloş kalesi yansıra bazı kaleler ele geçirildi. Sultan aleyhine casusluk yaptığı tespit edilen Macar asilzadesi Pereny'nin kalesi ele geçirildi ve kendisi de hapse atıldı. Temmuz ayı sonlarında bu bölgede birçok kale ele geçirildi ve nihayet

Osmanlı diplomasisi açısından, uluslararası diplomatik hiyerarşide kral Ferdinand ile eşit sayılmaya başlanmıştır. İbrahim Paşa, İrakeyn Seferi'nin de başkomutanıdır. Dönemin şairlerinden biri olan Latifi onun hakkında iki ayrı risale yazmıştır. 15 Mart 1536'da hiçbir resmi sebep gösterilmeksizin boğdurulmuştur. Hürrem Sultan'ın aleyhine çalıştığı, Şehzade Mustafa ile yakın ilişkileri olduğu, Habsburg elçileriyle yapılan görüşmelere başkanlık ettiği bilinmektedir. (Emecen 2000, s.333-335).

¹³ Gökbilgin 1997, s.115

¹⁴ Bu zat, Kral Jan'ın aracılığıyla salıverildi. Oğlu rehine olarak alındı. Bir süre sonra da Müslüman oldu (Baykal 1981, s.120)

Osmanlı ordusu Sale nehrine ulaştı. 6 Ağustos'da Egerszeg (Egervar) kalesi fethedildi. 8 Ağustos'ta Raba suyundan geçildi.

Ağustos'un 9'unda Güns kalesinin kuşatılması emri verildi. İbrahim Paşa yağmur altında fethe girişmiştir. On dokuz günlük bir kuşatma sonucunda Güns kalesi Osmanlılara teslim oldu. Kuşatmanın onuncu günde lağım vuruldu ancak başarılı olunmadı. İki gün sonra yine lağım vuruldu. Güns komutanı lağımlardan haberdar olduğu için bu lağımları boşa çıkartmıştır. İbrahim Paşa, kalenin odun ile yakılmasına karar verdi. Tüm askerler kalenin etrafına odun yığmaya başladılar. Nihayet, 28 Ağustos'ta Ferdinand'ın elçisi Paşa'nın karargâhına geldi. Kale komutanı Nicolas, Güns kalesini Paşa'ya teslim etti. Kendisine bir sancak verileceği sözü verildi.¹⁵ İbrahim Paşa, Güns kalesinin fethini müjdelemek için babalığı Cafer beyi Sultan'a gönderdi. Sultan ona 500 sikke filori, bir hilat ve 10.000 akçalık arpalık ihsan etmiştir.

Kanuni Süleyman, bu kale fethine bizzat katılmadı. 31 Ağustos'ta Ferdinand'ın elçisine gitmesi için izin verildi. Alman Seferinin en kanlı çarpışmaları, Ağustos ayında, Güns kalesi kuşatması sırasında yaşandı. Osmanlı akıncıları, 11 Eylül'de Graz kalesinin yakınlara kadar ulaştılar. Ancak, bu kale kuşatılmadı. Ordu buradan geri döndü. Osmanlı ordusu, Mora ve Drava nehirlerini geçti ama, Viyana veya Budin taraflarına yönelmedi. Padişah, Ösek'e, İbrahim Paşa da Pojega'ya geldiler. Prof. Gökbilgin, Paşa'nın Lugoviç'te iken, André Stadler isimli bir esir ile Ferdinand'a İtalyanca bir mektup gönderdiğini yazar.¹⁶

Sultan, 12 Ekim'de Belgrad'a, 19 Ekim'de Semendire'ye, 31 Ekim'de Niş'e, 4 Kasım'da Sofya'ya, 13 Kasım'da Edirne'ye ve 22 Kasım'da İstanbul'a ulaştı. Galata, Üsküdar ve Eyüp semtleri beş gece aydınlatıldı. Sokaklar süslendi. Bedesten ve çarşılar akşamları açık kaldı. Sultan, kılık değiştirerek, gece, şehri gezdi. Kutlamalar yapıldı. Beş gün beş gece ziyafetler verildi. Güns müdafii Nicolas Jurisics'in kardeşi Jerôme de Zara, 1533 yılında Avusturya elçisi olarak İstanbul'a geldi. İbrahim Paşa ve Sultan tarafından kabul edildi. Elçinin oğlu Vespasian de Zara, Estergon kalesinin anahtarını getirince, Sultan, ateşkesi kabul etmiştir.¹⁷

Bu seferin ana iase ve ikmal merkezinin Sirem olduğu anlaşılıyor. Anadolu ve Rumeli askeri, Sirem'de bir araya geldi. Sirem, on beşinci yüzyılda 'Macaristan'ın anahtarı' olarak biliniyordu ve Macar Devletinin güneydeki savunma hatlarından biriydi. Sava nehrinin kuzey kıyıları boyunca sıralanan kaleler ile (Kupinik, Bariç, Yarak, Mitroviçe, Raça kaleleri) koruma altına

¹⁵ Gökbilgin 1997, s.911

¹⁶ Gökbilgin 1997, s.912

¹⁷ Gökbilgin 1997, s.912.

alınmıştı.¹⁸ Osmanlılar Sirem'i ilk kez 1458 ve 1462 yıllarında ele geçirmeye çalıştılar. 1521 Belgrad Seferi'nden sonra Belgrad beyi Balı beyin akınlarına hedef oldu. 1526'da Mohaç Zaferi'ni izleyen yıllarda Osmanlılar, Sirem'i güçlü bir askeri garnizon haline getirdiler. Ancak 1529 yılına kadar tamamıyla ele geçiremediler. Ancak, 1543 yılında da sancak haline getirdiler.¹⁹ Sirem üzerine çalışmış olan Bruce McGowan, Sirem'i haklı olarak bir 'nehir sancağı' olarak niteler. Burada nehirlerin ve nehir taşımacılığının önemli olduğunu yazar. İstanbul'dan Budapeşte'ye giden askeri yol buradan geçerdi.²⁰

Sirem, Osmanlı idaresinde, Osmanlı ordusunun hububat ve et ihtiyacının karşılandığı bir yer haline getirildi. Bruce McGowan tarafından yayınlanan II. Selim dönemine ait Sirem tahrir defteri, Ilok, Vilkovar, Varadin, Dimitrofça, Böğürdelen, Zemun, ve Nemçi (Nimçe) kasaba ve kalelerin hala askeri öneme sahip olduğunu gösteriyor. Bu kasabaların çoğu aynı zamanda bölgenin önemli ticari merkezleriydi. Bu kale-kasabalarda en azından hafta pazarı ile yılda bir veya iki kez panayır kuruluyordu. Örneğin, bir camisi, bir kaç mescidi, iskele, panayır, bozahane, dalyan ve değirmenlere sahip olan Ilok kasabası 'âli ve mamur bir kasaba' olarak tanımlanıyor.²¹

En önemli sorun, bölgede yer alan çok sayıda nehirlerden geçme, köprü sorunu. Osmanlı yönetimi, hem Müslümanları hem de Hıristiyanları buralarda bulunan köprülerin bakımından sorumlu tuttu. Yine, Kanuni Süleyman'ın Alman Seferi esnasında ordusuyla uğradığı Dimitrofça kasabası, II. Selim döneminde ağırlıklı olarak Müslümanların yaşadığı zengin bir Osmanlı şehrine dönüştü. Burada yılda üç kez panayır kuruluyor, hamamı, dükkânları, evleri ve Cuma pazarı ile dikkat çekiyordu. Nemçi kasabasında ise yılda iki kez panayır kuruluyordu. Bosud nehri üzerinde bulunan beş adet köprünün bakımına devlet azami dikkat gösteriyordu.²²

1521'de Belgrad'ın fethinden sonra, Semendire kalesi de Macaristan seferleri esnasında levazım ve mühimmat yeri haline getirildi. 1530 tarihli Semendire'ye ait bir icmal defteri, Semendire nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğunu gösteriyor. Semendire kalesinin içinde ve dışında, 12 Müslüman mahallesine karşın, 7 Hıristiyan mahallesi vardı ve Hıristiyanların kale içinde yaşamalarına izin verilmedi. Cemaatlerin tümü askeri gruplardı. Topçu, tüfekçi, zenberekçi, taşçı, demirci, martolos, müstahfız, kaptan, azap, süvari ulufecileri ve Eflâklar yerleştirildi. Yahya Paşa oğlu Mehmed bey

¹⁸ McGowan 1983, s.XXIII.

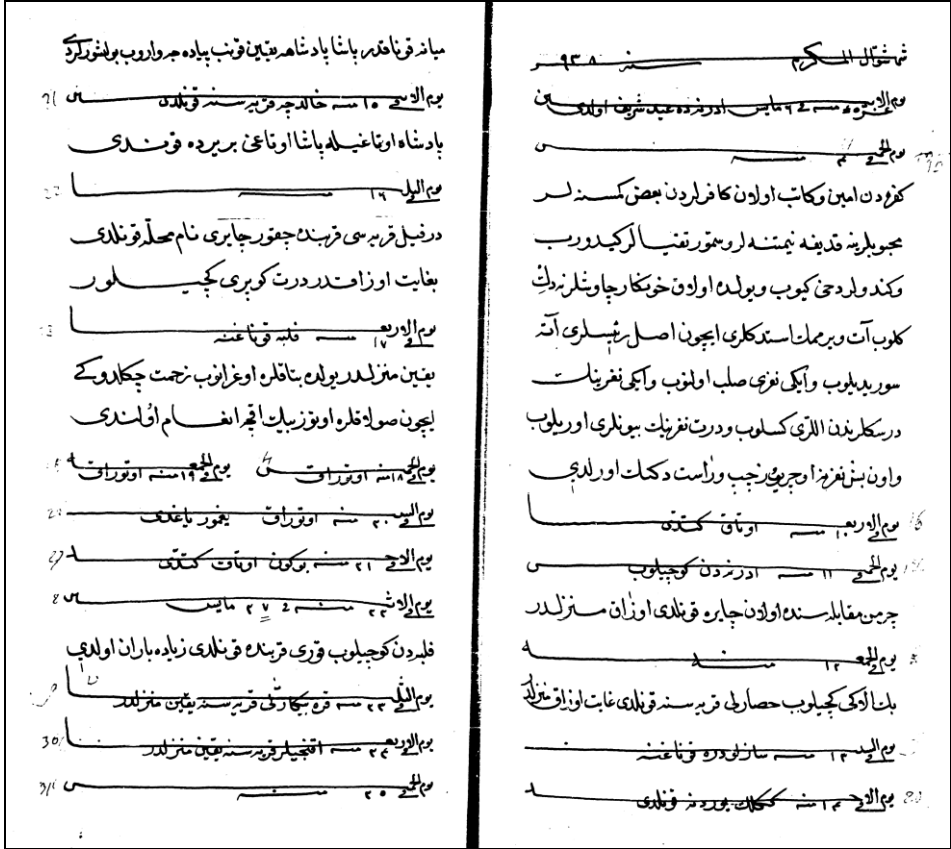
¹⁹ McGowan 1983, s.XXVI-XXVII

²⁰ McGowan 1983, s.XXXI

²¹ McGowan 1983, s.18

²² McGowan 1983, s.129.

komutasındaki Semendire sancağı, gümrük, kapan ve mumhane gibi ticari mahalleriyle epey canlı bir yerd. Kaldı ki Osmanlı idaresi çok kısa bir sürede Semendire'yi bir Osmanlı kenti haline getirdi. Ömer bey zaviyesi, Ali Paşa zaviyesi, Hoca Nasuh mescidi, Ahmed Çelebi zaviye ve mescidi, Hacı Veli camii, Ali b. Karagöz mescidi, Hoca Balı mescidi ve Minnet bey oğlu Mehmed bey mescidi inşa edildi.²³

Ruzname'den bir sayfa.

²³ MAD 506 Numaralı Semendire Livası İcmal Tahrir Defteri (937/ 1530), Ankara 2009, Osmanlı Arşivi Dairesi yayımları. Semendire üzerine geniş bilgi için bkz. Fotić ve Kiel 2009, s.467-470. Semendire'deki Osmanlı eserlerinin çoğu ortadan kaldırılmıştır.

KAYNAKLAR

a. Ana Kaynaklar

- MAD 506 Numaralı Semendire Livası İcmal Tahrir Defteri (937/ 1530), Ankara 2009, Osmanlı Arşivi Dairesi yayınları
Tarih-i Sefer-i Zafer-i Alaman, Süleymaniye Kütüphanesi Kadızade Mehmed Kütüphanesi No. 557

b. Kitap ve makaleler

- Babinger 1982 Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Coşkun Üçök, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları
Baykal 1981 Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi I*, Haz.: Bekir Sıtkı Baykal, Ankara 1981, Kültür Bakanlığı yayınları
Fotic ve Kiel 2009 Aleksandar Fotic - Machiel Kiel, 'Semendire', *DİA*, 36, İstanbul, s.467-470.
Emecen 2000 Feridun Emecen, 'İbrahim Paşa, Makbul', *DİA*, 21 İstanbul, s.?.
Emecen 2010 Feridun Emecen, 'Süleyman I', *DİA*, 38, İstanbul, s.
Gökbilgin 1997a M. Tayyib Gökbilgin, 'Süleyman I', *İslam Ansiklopedisi*, MEB yayınları, Eskişehir (2. basım), s.
Gökbilgin 1997b M. Tayyib Gökbilgin, 'İbrahim Paşa', *İslam Ansiklopedisi*, 5/2, MEB yayınları, Eskişehir, (2. Basım), s. .
McGowan 1983 Bruce W. McGowan, *Sirem Sancağı Mufassal Tahrir Defteri*, Ankara, TTK yayınları
Uzunçarşılı 1983 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi, II. cilt*, Ankara
Veinstein Gilles Veinstein, 'Süleyman', *El*, second edition, s.832-842
Yurdaydın 1961 H. Gazi Yurdaydın, *Kanuni'nin Cülusu ve İlk Seferleri*, Ankara
Yücel ve İlhan 1991 Yaşar Yücel - Mehdi İlhan, *Sultan Suleyman, The Grand Turk*, Ankara, TTK yayınları

M. Akif Erdoğan

EK 1:

SEFER RUZNAMESİ²⁴

Tafsil-i menâzil ve sair kazayâdır ki devlet ve ikballe padişah-ı gerdun-rifat ve Süleyman-haşmet gaza-i mübareke niyyet eyleyüp İspanya kralı kaskına İstanbul'dan huruc eyledi el-vaki' fi 19 şehr-i Ramazani'l- mübarek fi 25 Abril sene semane ve selasin tis'a-mie (25 Nisan 1532)

1. Yevmü'l-hams fi 19 minh (25 Nisan) Halkalu Pınara
2. Yevmü'l-Cuma fi 20 minh (26 Nisan) Çatalca konağına
3. Yevmü's-sebt fi 21 minh (27 Nisan) Kabakçı karyesi kurbüne
4. Yevmü'l-ahad fi 22 minh (28 Nisan) Hediyelü karyesine
5. Yevmü'l-ısneyn fi 23 minh (29 Nisan) Karlu karyesine
6. Yevmü's-selase fi 24 minh (30 Nisan) Ahmed beg karyesine ziyade baran oldu
7. Yevmü'l-erbaa fi 25 minh (1 Mayıs) Ulufeciler karyesine Hadım köyden de olsa gerek idi konulmayup iki konak bir oldu
8. Yevmü'l-hams fi 26 minh (2 Mayıs) Hasköy konağına
9. Yevmü'l-Cuma fi 27 minh (3 Mayıs) Edrine konağına nefsi-i Edirne'de oniki gün oturak olundu

10. Yevmü's-sebt fi 28 minh (4 Mayıs) hali

ŞEHR-İ ŞEVVALÜ'L- MÜKERREM SENE 938

11. Yevmü'l- ısneyn gurre-i minh (6 Mayıs) fi 6 Mayıs Edirne'de ıyd-ı şerif oldu
12. Yevmü'l- hams fi 4 minh (10 Mayıs) kefereden emin ve kâtib olan kâfirlerden bazı kimesneler mahublarına kadife nimteneler²⁵ ve samur takyalar giydirüp ve kendüler dahü giyüp ve yolda olan hünkâr çavuşlarına dek gelüp at vermemek istedikleri için asıl reisleri ata sürüdülüp ve iki nefer salb olunup ve iki neferinin dirseklerinden elleri kesülüp ve dört neferinin boyunları urulup ve on beş neferine üçer yüz cop ve rast değnek vuruldu
13. Yevmü'l- erbaa fi 10 minh (16 Mayıs) otak gitti
14. Yevmü'l-hams fi 11 minh (17 Mayıs) Edirne'den geçülüp Çirmen mukabelesinde olan çayıra konuldu uzak menzildir
15. Yevmü'l-Cuma fi 12 minh (18 Mayıs) Beg Alanı geçülüp Hisarlı karyesine konuldu gayet uzak menzildir
16. Yevmü's-sebt fi 13 minh (19 Mayıs) Sazlu Dere konağına
17. Yevmü'l-ahad fi 14 minh (20 Mayıs) Keklik Yurduna konuldu miyane konaktır paşa padişaha yakın konup piyadece varup buluşurlardı
18. Yevmü'l-ısneyn fi 15 minh (21 Mayıs) Halidce karyesine konuldu Padişah otağıyla paşa otağı bir yerde konuldu
19. Yevmü's-selase fi 16 minh (22 Mayıs) Dirifil karyesine kurbünde Çukur çayırı nam mahalle konuldu be-gayet uzaktır dört köprü geçilür

²⁴ Avusturya Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, 193 (Flügel, 993), s. 147-160.

²⁵ Mintan.

20. Yevmü'l-erbaa fi 17 minh (23 Mayıs) Filibe konağına yakın menzildir Yolda bataklara uğranup zahmet çekildiği için Solaklara²⁶ otuz bin akçe inam olundu
21. Yevmü'l- hams fi 18 minh (24 Mayıs) oturak
22. Yevmü'l- Cuma fi 19 minh (25 Mayıs) oturak
23. Yevmü's- sebt fi 20 minh (26 Mayıs) oturak yağmur yağdı
24. Yevmü'l- ahad fi 21 minh (27 Mayıs) bugün otak gitti
25. Yevmü'l- ısneyn fi 22 minh (28 Mayıs) fi 27 Mayıs Filibe'den geçülüp Koru kurbünde konuldu ziyade baran oldu
26. Yevmü's-selase fi 23 minh (29 Mayıs) Karapınarlı karyesine yakın menzildir
27. Yevmü'l-erbaa fi 24 minh (30 Mayıs) Akıncılar karyesine yakın menzildir
28. Yevmü'l-hams fi 25 minh Kapulu Derbend geçülüp İhtıman sahrasına konuldu ziyade sa'b ve uzak konaktır
29. Yevmü'l- Cuma fi 26 minh (31 Mayıs)
30. Yevmü's-sebt fi 27 minh (1 Haziran) ibdita-i Haziran Sofya konağına
31. Yevmü'l- ahad fi 28 minh (2 Haziran) oturak ilerü giden Yeniçeri ağasına ve cem'-i askere Niş'e cemiyet buyruldu
32. Yevmü's-selase fi SELH-İ ŞEVVAL divan olunup mesâlih görüldü 30 eyyâm 13 menzil

ŞEHR-İ ZİLKADE SENE 938

33. Yevmü'l- erbaa fi gurre-i minh (5 Haziran) otak gitti
34. Yevmü'l- hams fi 2 minh (6 Haziran) Eflaklar karyesi kurbünde
35. Yevmü'l- Cuma fi 3 minh (7 Haziran) Derbend yer geçülüp konuldu
36. Yevmü's-sebt fi 4 minh (8 Haziran) Şehirköy mukabelesinde Pınarbaşına
37. Yevmü'l- ahad fi 5 minh (9 Haziran) padişah mukim olup paşa seraskerlik ve Rumeli beylerbeyi sancağıyla geçüp **Tuğbulinek** nam karye kurbünde kuruldu
38. Yevmü'l- ısneyn fi 6 minh (10 Haziran)**Azur** karyesine
39. Yevmü's-selase fi 7 minh (11 Haziran) Niş ilçesinde paşa mukim oldu
40. Yevmü'l- erbaa fi 8 minh (12 Haziran) Niş'de paşa mukim oldu
41. Yevmü'l- hams fi 9 minh (13 Haziran) oturak divan olup Kral Ferendoş'un²⁷ elçisi gelüp el öptü
42. Yevmü'l- Cuma fi 10 minh (14 Haziran) bugün otak gitti
43. Yevmü's-sebt fi 11 minh (15 Haziran) Kaluna konağına yakın menzildir
44. Yevmü'l- ahad fi 12 minh (16 Haziran) Yapukofça konağına konuldu
45. Yevmü'l- ısneyn fi 13 minh (17 Haziran) Garamatofıç konağına ziyade ba'id menzildir
46. Yevmü's-selase fi 14 minh (18 Haziran) Dopranya Pınarına konuldu ziyade sovak sudur Morova üzerinde yapılan köprü Vidin nam karye kurbünde geçülüp ve bir derbent dahi geçülüp konuldu ziyade ba'id konaktır
47. Yevmü'l- erbaa fi 15 minh (19 Haziran) derbent açılıp Yatacına konağına ba'id konaktır

²⁶ Yeniçeri.

²⁷ Ferdinand.

48. Yevmü'l- hams fi 16 minh (20 Haziran) Paşa bir miktar ayrılmak için padişah mukim oldu Paşa Akkiliseye kondu dört köprü geçildi Rumeli askeri geçmekten ziyade muzayaka çektiler ve bazı kâfirler yola inüp beş neferi ele getirüp paşa marifetiyle köprü başında boyunları uruldu ve ziyade yağmur yağdı
49. Yevmü'l- Cuma fi 17 minh (21 Haziran) Akkilisede konuldu ziyade yağmur yağdı
50. Yevmü's-sebt fi 18 minh (22 Haziran) oturak yağmur yağdı
51. Yevmü'l- ahad fi 19 minh (23 Haziran) Alya konağına ziyade yağmur yağdı
52. Yevmü'l- isneyn fi 20 minh (24 Haziran) Hisarlı konağına ziyade yağmur yağdı
53. Yevmü's-selase fi 21 minh (25 Haziran) Belgrad konağına ziyade yağmur yağdı
54. Yevmü'l- erbaa fi 22 minh (26 Haziran) köprüden asker geçmek için mukim olundu
55. Yevmü'l- hams fi 23 minh (27 Haziran) padişah saadetle Belgrad mukabelesinde Sava üzerinde yapılan köprüden geçüp **Sirem Ovasına** kondu ve paşa dahi Rumeli askeriyle istikbal eyledi ve ziyade yeller esüp ziyade yağmur yağdı
56. Yevmü'l- Cuma fi 24 minh (28 Haziran) oturak yağmur yağdı Anadolu askeri dahi köprüden geçüp Sirem'de kondular
57. Yevmü's-sebt fi 25 minh (29 Haziran) oturak bazarı oldu
58. Yevmü'l- ahad fi 26 minh (30 Haziran) oturak bazarı oldu
59. Yevmü'l- isneyn fi 27 minh (1 Temmuz) oturak İBTİDA-İ TEMMUZ
60. Yevmü's-selase fi 28 minh (2 Temmuz) Rumeli sipahileri Çaldıran cenginde fevt olup Begşehri sancağı beyi Karlıoğlu Sinan begün iki nefer oğlu ve bir sipahi dahi yolda gelürken Yeniçeri ağasının koyununu basup ve koyun güden yeniçerilerden birisini çalup mecruh eyledikleri cihetten üçünün bile orduda boyunları urulup başları göndere diküp gezdirdüler ve haramilik eden kefereden kırk bir nefer kâfirin boyunları uruldu
61. Yevmü'l- erbaa fi 29 minh (3 Temmuz) mukim olup divan oldu cem'-i Rumeli ve Anadolu beyleri el öptü
YEKUN-I EYYÂM 29 MENZİL
ŞEHR-İ ZİLHİCCE SENE 938
62. Yevmü'l- hams gurre-i minh (5 Temmuz) oturak
63. Yevmü'l- Cuma fi 2 minh (6 Temmuz) oturak divan eylediler sabıka Beç seferinde Mohaç arasında Kral Yanoş el öptükde niçe tertip olunmuş ise ol üslup üzere tertip olunur França elçisi gelüp el öpüp ve Ferendoş'tan gelen elçilere icazet verilüp anlar dahi el öptü evvelki tertipten ziyade tabıl-hane çalınıp ve ne kadar darbzenler varsa divanhaneye getirilüp atılıp şenlik oldu
64. Yevmü's-sebt fi 3 minh (7 Temmuz) França elçisine icazet verildiği ecilden divan olup dünkü tertip üzere tertip olunup elçi-i mezkur gelüp el öptü gitti
65. Yevmü'l- ahad fi 4 minh (8 Temmuz) oturak otak gitti
66. Yevmü'l- isneyn fi 5 minh (9 Temmuz) **Zanuha karyesi** kurbünde konuldu yağmur yağdı
67. Yevmü's-selase fi 6 minh (10 Temmuz) Böğürdelen kal'ası kurbünde **Karakuş** karyesine konuldu uzak menzildir
68. Yevmü'l-erbaa fi 7 minh (11 Temmuz) **Böğürdelen kal'ası** mukabelesinde konuldu Paşa bir konak ayrılmak için Paşa iki konağı bir eyledi

69. Yevmü'l- hams fi 8 minh (12 Temmuz) **Yarık kal'ası**²⁸ kurbünde konuldu ziyade yağmur yağdı
70. Yevmü'l-Cuma fi 9 minh (13 Temmuz) oturak Paşa kapusunda dahi ikindüyin nevbet çalınmak buyruldu
71. Yevmü's-sebt fi 10 minh (14 Temmuz) **Dimitrofça** karyesi geçilüp **Oradonofça** karyesine konuldu
72. Yevmü'l-ahad fi 11 minh (15 Temmuz) **Morovik** kal'ası²⁹ önünde **İlac** karyesine konuldu Paşa **Vilkovar** nam kal'a kurbünde köprü geçüp konu
73. Yevmü'l-ısneyn fi 12 minh (16 Temmuz) köprü geçülüp **Vilkovar** kal'asına konuldu
74. Yevmü's-selase fi 13 minh (17 Temmuz) **Berhava** kurbünde konuldu Paşa **Ösek'e**³⁰ konu
75. Yevmü'l- erbaa fi 14 minh (18 Temmuz) **Ösek** kal'asına konuldu **Pirem Petri** bu konakta gelüp paşayla buluşup ellerin öptü
76. Yevmü'l- hams fi 15 minh (19 Temmuz) oturak
77. Yevmü'l- Cuma fi 16 minh (20 Temmuz) padişah mukim olup Paşa hazretleri **kal'a-i Ösek** kurbünde Drava üzerinde bina olunan köprüden geçüp Beç sefer görüldükde bayram olan konağa konuldular ırmaklar üzerine on iki köprü de dahi yapulup ol köprüler dahi geçüldü Despot-oğlu dahi gelüp bu konakta Paşanın elin öptü
78. Yevmü's-sebt fi 17 minh (21 Temmuz) oturak bugün padişah seherden köprüden ubur edüp ve Ösek kal'asında ziyade şenlikler eylediler ve Rumeli beyleri ve Paşa dahi kendi kulların ve ulufecilerin alay göstermek için ileriye gönderdiler
79. Yevmü'l- ahad fi 18 minh (22 Temmuz) karyesine konuldu bugün **Arşak** ve **Şıklós**³¹ nam kal'alar feth olundu ve Sürhpanoş nam banın³² kal'ası dahi zapt olundu ve **Peren Petri**³³ nam ban dahi bugün tutulup habs olundu
80. Yevmü'l- ısneyn fi 19 minh (23 Temmuz) **Kapoline** kal'asına kâfirin cümle rızkı yağma hemen esire yapışılmasun deyü nida olundu ve bugün mezbur kal'a feth olundu
81. Yevmü's-selase bugün (24 Temmuz) kal'a-i mezkure itaat eyleyüp zapt olundu ziyade dar ve bataklı yerlerdür ve gayet baran oldu bir Yeniçeri katl eyledükleri için iki Tatar salb olundu
82. Yevmü'l- hams fi 22 minh (26 Temmuz) Mabuvece kal'asına konuldu bugün Yeniçeriler alaylar bağlayup tüfenkler atup ziyade şenlikler eylediler ve ziyade baran oldu

²⁸ Bazı yayınlarda Yarak veya Yarka kalesi olarak da okunmuştur. Aynı isimdeki nehrin adından geliyor.

²⁹ Morovit.

³⁰ Essek.

³¹ Siklós.

³² Ban, Macar ve Hırvat asillerine verilen unvandır.

³³ Baykal'da Perin Peter.

83. Yevmü'l- Cuma fi 23 minh (27 Temmuz) **Bilovar**³⁴ kal'ası önünde konuldu bugün feth olundu hayli dar yerler geçildi
 84. Yevmü's-sebt fi 24 minh (28 Temmuz) **Çiçuva**³⁵ karyesine konuldu bugün **Votuş**³⁶ nam kal'a feth olundu bir köprü ve dar yerler geçilmegin ziyade muzayaka çekildi
 85. Yevmü'l- ahad fi 25 minh (29 Temmuz) **Zafada** ve **Aruşa** konuldu bugün kal'a-i mezbure itaat eyledi Paşa on nefer Yeniçeriye Solaklık verdi
 86. Yevmü'l- İsneyn fi 26 minh (30 Temmuz) **Ma-i Salaviz** konağına bataklar ve ırmaklar ve dar yerler geçülüp ziyade zahmetler ve meşakkatler çekildi ki tahrir olunmaz
 87. Yevmü's-selase (31 Temmuz) konulup kal'a-i mezkure bugün feth olundu
 88. Yevmü'l- erbaa fi 28 minh (1 Ağustos) **Beleşker Semtcal** karyesine
 89. Yevmü'l- hams fi 29 minh (2 Ağustos?) İBTİDA-İ AĞUSTOS **Kabarnak**³⁷ kal'asına konulup bugün **Kabarnak** ve **Beleşker**³⁸ ve **Nişarvar**³⁹ nam kal'alar feth olundu ziyade dar yerler geçildi
 90. Yevmü'l- Cuma fi selh-i minh oturak ilerüde **Sale** nam su üzerinde köprü yapılmak lazım olmağın oturak olundu
- YEKUN 30 YEVM 21 MENZİL
ŞEHR-İ MUHARREMÜ'L HARAM SENE 939
91. Yevmü's-sebt gurre-i minh (3 Ağustos) **Kemendvar**⁴⁰ kal'ası önünde **Kam** karyesine konuldu bugün mezbur Rum kal'ası feth olundu
 92. Yevmü'l- İsneyn fi 3 minh (5 Ağustos) oturak bugün **Raba suyu** demekle ma'ruf suya gelinüp köprü yapılmak emr olundu
 93. Yevmü's-selase fi 4 minh (6 Ağustos) **Egervar**⁴¹ kal'asına bugün bu kal'a ve **Mister**⁴² nam kal'a dahi feth olundu
 94. Yevmü'l- erbaa fi 5 minh (7 Ağustos) Yanoş tevabiinden **Hidvik** nam kal'aya konuldu bugün Raba suyu üstüne bina olunan köprü geçilüp üç batak bir küçirek köprü dahi geçildi
 95. Yevmü'l- hams fi 6 minh (8 Ağustos) **Tabanko** karyesine konuldu Padişah hazretleri bugün Raba köprüsünden geçtiler ziyade kaht olup elli dirhem ekmek bir akçaya satıldı
 96. Yevmü'l- Cuma fi 7 minh (9 Ağustos) **Genç** karyesine konuldu bugün **Köseğ**⁴³ nam kalayı muhasara etmek emr olundu ve darbzenler dahi gönderildi nevale cinsinden asla nesne bulunmadı

³⁴ Belovar (Baykal'da Belvar).

³⁵ Baykal'da Çiço.

³⁶ Baykal'da Vatoş.

³⁷ Baykal'da Kapurmuk.

³⁸ Baykal'da Başke.

³⁹ Baykal'da Sarvar.

⁴⁰ Baykal'da Kermendvar.

⁴¹ Egervar. Baykal, Rekervar okuyor.

⁴² Baykal'da Meşter.

⁴³ Köszeg, Güns.

97. Yevmü's-sebt fi 8 minh (10 Ağustos) Yenimçe tevabiinden **Köseğ** kal'asına konuldu Paşa kal'a altına konup fethine mübaşeret eylediler ve ziyade yağmur yağdı
98. Yevmü'l- ahad fi 9 minh (11 Ağustos) oturak bugün yağmur yağdı ve ziyade seller oldu
99. Yevmü's-selase fi 11 minh (13 Ağustos) oturak bazar oldu
100. Yevmü'l- erbaa fi 12 minh (14 Ağustos) oturak
101. Yevmü'l- hams fi 13 minh (15 Ağustos) oturak
102. Yevmü'l- Cuma fi 14 minh (16 Ağustos) oturak bu zikr olunan oturak günlerinde kâfir Azakçı'dan hayli adam aldı
103. Yevmü's-sebt fi 15 minh (17 Ağustos) ziyade yağmur yağdı
104. Yevmü'l- ahad fi 16 minh (18 Ağustos) ziyade baran⁴⁴ oldu
105. Yevmü'l- ısneyn fi 17 minh (19 Ağustos) oturak kal'aya bazı lakımlar urulmuş idi küffâr habîr olup battal eyledi
106. Yevmü's-selase fi 18 minh (20 Ağustos) oturak dolu ile yağmur yağdı
107. Yevmü'l- erbaa fi 19 minh (21 Ağustos) oturak bugün iki lakıma ateş verildi yürüyüş olup başlar kesildi amma içerü girilmeye mecal olmadı
108. Yevmü'l- hams fi 20 minh (22 Ağustos) oturak bugün Paşa umumen Rumeline odun taşıtup hendeki doldurmak emr eyledi ve kal'adan kağıt atulup aman dilenmiş girü rücu etdiler
109. Yevmü'l- Cuma fi 21 minh (23 Ağustos) oturak bugün lakıma ot verildi eyü gedik oldu yürüyüş olup hayli cenk oldu feth olunmadı
110. Yevmü's-sebt fi 22 minh (24 Ağustos) oturak sabahtan ahşama dek muttasıl baran oldu
111. Yevmü'l- ahad fi 23 minh (25 Ağustos) oturak ziyade baran oldu
112. Yevmü'l- ısneyn fi 24 minh (26 Ağustos) oturak Anadolu askeri dahi odun taşımaya ibtida eyledi
113. Yevmü's-selase fi 25 minh (27 Ağustos) oturak kal'aya beraber odun yığıldı
114. Yevmü'l- erbaa fi 26 minh (28 Ağustos) oturak bugün kuşluk vaktinde kal'anın beyi olan **Mikola Mişka** aman taleb edüp sabıka Ferandoş kral canibinden elçiliğe gelmeğın aman verilüp kendisü Paşaya gelüp kalayı teslim eyledi ve Paşa divan edüp cümle ümerâ el öptüler ziyade yağmurlar yağdı
115. Yevmü'l- hams fi 27 minh (29 Ağustos) oturak yağmur yağdı hisar fethi müjdegânesi için paşa babalığı Müteferrika Cafer beyi gönderdi mukabelede mezkura Padişah beş yüz sikke filori ve bir kaftan inam edüp arpalığı üzere on bin akçe dahi buyurmuşlar ve's-selam
116. Yevmü'l- Cuma fi 28 minh (30 Ağustos) fi 30 AĞUSTOS **Sakan** karyesine konuldu baran olup sabahtan ahşama dek yağdı ve bugün seherden güç olup kal'a fethi için Paşa beyler ile Padişahın elin öpdüler konağa yakın gelicek evvelâ kendüler attan inüp el öpüp badehu ümerâ el öpdü

⁴⁴ Yağmur.

117. Yevmü's-sebt fi 29 minh (31 Ağustos) oturak bugün **Şobrun**⁴⁵ nam kal'a feth olunup feth için kaftanlar ile üç kise akça geldi ve Ferendoş elçisine icazet verildi

YEKUN-İ YEVM 29 MENZİL 8

ŞEHR-İ SAFERİ'L MUZAFFER SENE 939

118. Yevmü'l- ahad gurre-i minh (1 Eylül) ibtida-i EYLÜL oturak otak gitdi
119. Yevmü'l- ısneyn fi 2 minh (2 Eylül) **Fisle** karyesine bir gaib sa'b ırmak geçilüp konuldu yakın menzildir
120. Yevmü's-selase fi 3 minh (3 Eylül) **Jejli** kal'ası⁴⁶ mukabelesinde konuldu zikir olunan kal'a itaat eyledi yolda gidilirken hayli azmak ve batacak geçildi
121. Yevmü'l- erbaa fi 4 minh (4 Eylül) **Evhel** kal'asına konuldu bir ulu dağın eteğinde güzel kaladır Memalik-i Nemçe'de bundan sa'b kal'a yokdur dediler
122. Yevmü'l- hams fi 5 minh (5 Eylül) **Evhel** kal'asının derbendi **Dahan** nam mevzia konuldu bir azim dağa girildi bir derecede sa'b yerlerdir ki dil ile şerh olunmaz zahmet ve meşakkat çekilmekte yevm-i haşirden numuneydi
123. Yevmü'l- Cuma fi 6 minh (6 Eylül) derbend içinde **Butenderuk**⁴⁷ nam kal'anın beri yanında konuldu
124. Yevmü's-sebt fi 7 minh (7 Eylül) derbend-i mezbur içinde **Köprü** kal'asına konuldu ve kal'a-i mezbure feth olundu ve mezkur Butenderuk nam kal'a dahi itaat etti ve bir küçük kal'a dahi itaat etti bugün konağa gelince dünki günden artuk zahmet çekildi
125. Yevmü'l- ahad fi 8 minh (8 Eylül) derbend-i mezkur içinde **Ratinar**⁴⁸ kal'asına konuldu bugün dahi ziyade zahmetler çekildi
126. Yevmü'l- ısneyn fi 9 minh (9 Eylül) **Marhomen** kal'ası kurbünde **Ma-i Fakeşterces** konağına konuldu bir dağdan aşılmaq isteyüp dibine gelecek kabiliyyet olmamağın otak-ı hümayun konağa varılacak ertesi Padişah aher yola gidüp otakı devşirüp varılan konağa getürdüler ve bir kal'a kâfir çıkup yoldan geçene haydi hücum eyledi ve dağlar aşılmaktan çok meşakkatler çekildi
127. Yevmü's-selase fi 10 minh (10 Eylül) **Kalamış** karyesine bugün bir kilise yakulup içinden hayli esir çıktı ve azuğa subh vaktinde hayli kâfir mukabil olup ziyade cenk oldu akıbet azıkçılar galip gelip dört yüz miktarı kâfir kılıçtan geçirilüp ve nicesi diri tutup serdarları olan ele girüp Paşaya getirdüler
128. Yevmü'l- erbaa fi 11 minh (11 Eylül) **Gızadciz** kal'ası⁴⁹ sahrasına azim şehirdir İspanya kralınıdır ziyade dağlar aşılup ana baba günü oldu ve bugün Tatar hana⁵⁰ Tatarla Mora'nın berü yakasına akın verildi ve hem asker-i İslam zikir olunan derbendi çıkıp bugün selamete düştüler

⁴⁵ Baykal'da Şupron

⁴⁶ Jejejnık, Jejeznık. Baykal'da Zeljenvar.

⁴⁷ Baykal'da Bufondruk

⁴⁸ Baykal'da Ratenad

⁴⁹ Graz. Baykal'da Gradça.

⁵⁰ Kırım hanı I. Sahib Giray.

129. Yevmü'l- hams fi 12 minh (12 Eylül) Mora suyunun öte yakasına konuldu bugün seherden binilüp Mora suyu demekle maruf bir nehr-i azim geçildi ki bir zamanda köprüsüz geçilmemiş idi inayetullah ile köprüsüz Asker-i Mansur sudan geçüp amma çok kimesneler ağrığı⁵¹ gark olunup ve birkaç adem dahi telef oldu
130. Yevmü'l-Cuma fi 13 minh (13 Eylül) **Aşlos**⁵² kal'ası sahrasına konuldu bugün **Layınçebe**⁵³ adlu bazar yakılıp hayli esir yağma kılındı ve bu konağın mukabelesinde vaki olan kal'anın varoşu yağmalanup orduda un ve çavdar ziyade ucuz oldu
131. Yevmü's-sebt fi 14 minh (15 Eylül) **Paçani**⁵⁴ kal'asına bugün bu kal'a feth olundu yolda hayli zahmet çekildi
132. Yevmü'l- ahad fi 15 minh (15 Eylül) perakende olan asker cem' olmak için oturak olundu ve bir vechile duman oldu ki adam adamı görmezdi
133. Yevmü'l- İsneyn fi 16 minh (16 Eylül) Drava suyu kenarında **Morporuk** kal'asına konuldu bugün yedi sekiz yede bataklar geçilüp ziyade zahmetler çekildi ve hem **Lemyuh**⁵⁵ ve **Aşlanice**⁵⁶ ve **Radosik**⁵⁷ nam kal'alar feth olundu ve köprü dahi bugün yapılmışa ibtida olundu
134. Yevmü's-selase fi 17 minh (17 Eylül) oturak Drava üzerine köprü yapılmak ecilliçün için mukim olup Padişah hazretleri paşayla varup köprüyü gördüler
135. Yevmü'l- erbaa fi 18 minh (18 Eylül) köprü henüz tamam olmamağın oturak olundu
136. Yevmü'l- hams fi 19 minh (19 Eylül) köprü tamam olmağın bugün dahi oturak olundu
137. Yevmü'l- Cuma fi 20 minh (20 Eylül) fi 20 Eylül bugün Paşa seherden Hüdavendigâr hazretleri kuşluğun köprüden geçtiler ve üç asker bir uğurdan köprü başına gelüp şol kadar kesret ve müzaheme oldu ki vasfa gelmez Paşa ve sair vüzerâ köprünün üzerinde moturdular ve bugün ve bu gice muttasıl asker geçti Paşa sabahtan ahşama dek at üzere durup asker geçirdüğü için Padişah hazretleri kibelinden bir mükemmel at ve filoriler ve akçalar inam geldi
138. Yevmü's-sebt fi 21 minh (21 Eylül) öğleye dek cümle asker geçüp bade'z-zuhr köprüyü ihrak eylediler ve Drava'da geçilen köprüler ve **Bitoy** kal'asının ortalığından geçilüp sahra içinde konuldu suya ziyade zaruret çekildi
139. Yevmü'l- ahad fi 22 minh (22 Eylül) **Bitoy** kal'ası önünde konuldu karib menzildir ve ilerüsü derbendir
140. Yevmü'l- İsneyn fi 23 minh (23 Eylül) Drava kenarında **Munça** nam kal'aya konuldu bugün bir sa'b derbend aşıldı ki görülmüş değildir nice kimesnelerin

⁵¹ Ağrılık, eşya.

⁵² Baykal'da Aşlomeş.

⁵³ Baykal'da Laytnice.

⁵⁴ Baykal'da Setmani.

⁵⁵ Baykal'da Tabuh.

⁵⁶ Baykal'da İslanice.

⁵⁷ Baykal'da Radoçek.

- ağırlukları yardan uçup cem'i esbâbı atıyla helak oldu darbzun arabaları ve ağrığin ertesi öğleye değin güç ile geçildi
141. Yevmü's-selase fi 24 minh (24 Eylül) oturak
142. Yevmü'l- erbaa fi 25 minh (25 Eylül) **Varadin** kal'asına bir kal'a önünden geçilüp iki üç sa'b batak ve azmak geçildi
143. Yevmü'l- hams fi 26 minh (26 Eylül) **Lugoviç** kal'asına ⁵⁸ bugün Paşa Hünkardan ayrılup dümdar ⁵⁹ oldu bugün dahi vafir bataklar geçilüp ziyade zahmet çekildi
144. Yevmü'l- Cuma fi 27 minh (27 Eylül) **Harbutya** kal'asına bugün Padişah **Ösek**'e doğru gidüp paşa ayrılup Pojega ⁶⁰ taraflarına gittiler ve mezkur kal'anın çoğu esir kılınup kal'ayı oda urdular
145. Yevmü's-sebt fi 28 minh (28 Eylül) **Çarçuk** karyesine
146. Yevmü'l- ahad fi 29 minh (29 Eylül) **Dobovaç** kal'asına bugün bu kal'anın varoşunu yağmaladılar ve yağmur yağıp çamurdan hayli zahmet çekildi
147. Yevmü'l- ısneyn fi selh-i minh (30 Eylül) **Zaçisnaya** kal'asına bugün bu kal'a itaat eyledi

YEKÜN-I YEVM 30 MENZİL

ŞEHR-İ REBİYÜ'L-EVVEL SENE 939

148. Yevmü's-selase gurre-i minh (1 Ekim) ibtida-i Teşrinievvel **Potgradiče** ⁶¹ kal'asına
149. Yevmü'l- erbaa fi 2 minh (2 Ekim) **Vılka** kal'asına
150. Yevmü'l- hams fi 3 minh (3 Ekim) **Bertovik** kal'asına
151. Yevmü'l- Cuma fi 4 minh (4 Ekim) **Şağuvina** kal'ası önünde Tırnava karyesine
152. Yevmü's-sebt fi 5 minh (5 Ekim) **Pojega** ⁶² kal'asına bugün itaat eyledi
153. Yevmü'l- ahad fi 6 minh (6 Ekim) Pojega sahrasında **Ekedduha** karyesine yol ziyade bataklı idi
154. Yevmü'l- ısneyn fi 7 minh (7 Ekim) **Çağlin Bazarı** karyesine bugün Kopçuk nam yağı kal'aya uğranup varoşu ihrak olundu
155. Yevmü's-selase fi 8 minh (8 Ekim) **Gurbanı** kal'asına Despot -oğluna bağlı hisardır bugün bu kal'a itaat eyledi bir bozulmuş köprü dahi geçilüp min-bad memleket padişahındır esire yapışılmasun deyü nida olundu
156. Yevmü'l- erbaa fi 9 minh (9 Ekim) **Busud suyu** kenarında Altıh karyesine bugün Bankova nam kal'a itaat eyledi mezkur kal'a beyi Ferendoş'a tabi imiş bilfiil Ferendoş yanında imiş halkı gelüp itaat eylediler pişkeş çekildi
157. Yevmü'l- hams fi 10 minh (10 Ekim) **Poradonofič** konağına ba'id menzildir sefer gidilürken bu konakta konuldu
158. Yevmü'l- Cuma fi 11 minh (11 Ekim) **Cardoça** karyesine

⁵⁸ Lugowitz

⁵⁹ artçı

⁶⁰ Pozsega

⁶¹ Baykal'da Podgoraç

⁶² Baykal'da Poega

159. Yevmü's-sebt fi 12 minh (12 Ekim) Belgrad mukabelesinde **Sirem** ceziresine bugün Paşa Padişahdan mukaddemce gelüp umumen beyler ile istikbal eylediler Padişah köprüden geçüp Belgrad yakasına kondular
160. Yevmü'l- ahad fi 13 minh (13 Ekim) oturak Padişah köprüden geçmeyüp yoklama eyledi
161. Yevmü'l- isneyn fi 14 minh (14 Ekim) oturak Divan olup paşalara ve defterdarlara ve Anadolu beglerbegisine nişancıya ve han-oğluna hilatler giyürdiler ve el öptüler
162. Yevmü's-selase fi 15 minh (15 Ekim) oturak
163. Yevmü'l- erbaa fi 16 minh (16 Ekim) oturak Paşa hazretleri tabl ü alem-birle Savva köprüsünden geçüp Belgrad önünde konduktan sonra ser-askerlik sancağın hazır olan beyler ve ağalar ile çala çala iledüp Bab-ı Muallaya teslim eyledi
164. Yevmü'l- hams fi 17 minh (17 Ekim) fi 17 Teşrinievvel otak gitti
165. Yevmü'l- Cuma fi 18 minh (18 Ekim) Hisarlık konağına bugün Padişah ve Paşa göçdü ve hem Sirem kal'alarından Nimçe nam kal'anın **Pirko Lalpatik** nam kâfir miftahın getirüp teslim eyledi
166. Yevmü's-sebt fi 19 minh (19 Ekim) Padişah bugün **Semendire**'ye geldi
167. Yevmü'l- ahad fi 20 minh (20 Ekim) oturak
168. Yevmü'l- isneyn fi 21 minh (21 Ekim) oturak
169. Yevmü's-selase fi 22 minh (22 Ekim) oturak bazarı oldu
170. Yevmü'l- erbaa fi 23 minh (23 Ekim) oturak bazarı oldu
171. Yevmü'l- hams fi 24 minh (24 Ekim) oturak
172. Yevmü'l- Cuma fi 25 minh (25 Ekim) oturak
173. Yevmü's-sebt fi 26 minh (29 Ekim) fi 26 Teşrinievvel **Polana** kal'asına⁶³
174. Yevmü'l- ahad fi 27 minh (27 Ekim) **Soporıç** karyesine
175. Yevmü'l- isneyn fi 28 minh (28 Ekim) **Şobalaç** karyesine
176. Yevmü's-selase fi 29 minh (29 Ekim) **Kavacuçine** karyesine amma Çeşme demekle meşhurdur

YEKUN-I YEVM 29 MENZİL 18

ŞEHR-İ REBİYÜLAHİR SENE 938

177. Yevmü'l- erbaa gurre-i minh **Niş ilçesine** Niş'in içinden geçilüp mezbur ılıcada konuldu
178. Yevmü'l- hams fi 2 minh oturak
179. Yevmü'l- Cuma fi 3 minh ibtida-i Teşrinisani **Şehirköy** beraberinde konuldu baran oldu
180. Yevmü's-sebt fi 4 minh (1 Kasım) **Eflaklar** karyesine
181. Yevmü'l- ahad fi 5 minh (2 Kasım) **Nefs-i Sofya** konağına
182. Yevmü'l- isneyn fi 6 minh (3 Kasım) oturak bir mertebe tufan olup kar yağdı ki dille şerh olunmaz
183. Yevmü's-selase fi 7 minh (4 Kasım) **Ormanlı** karyesine Yeniçeri ağasıyla emir-i alem İstanbula dahil oldular

⁶³ Semendire'nin güney doğusunda, Morova nehrinin hemen doğusunda.

184. Yevmü'l- erbaa fi 8 minh (5 Kasım) **Ihtıman** konağına
185. Yevmü'l- hams fi 9 minh (6 Kasım) **Tatar Bazarına**
186. Yevmü'l- Cuma fi 10 minh (7 Kasım) **Filibe** konağına divan oldu
187. Yevmü's-sebt fi 11 minh (8 Kasım) **Konaş** konağına
188. Yevmü'l- ahad fi 12 minh (9 Kasım) **Semüzce** karyesine
189. Yevmü'l- ısneyn fi 13 minh (10 Kasım) **Yenicelü** karyesine
190. Yevmü's-selase fi 14 minh (11 Kasım) **Nefs-i Edirne'ye** mukaddem padişah için şehir dünunda ahali-i şehir cümle istikbale geldiler
191. Yevmü'l- erbaa fi 15 minh (12 Kasım) oturak fi 12 Teşrinisani Merhum Pir Muhammed Paşa ahirete intikal eyledi Rahmetullahu aleyh
192. Oturak der Edirne 4 yevm
193. Yevmü'l- ahad fi 19 minh (17 Kasım) **Babaeskisi** konağına
194. Yevmü'l- ısneyn fi 20 minh (18 Kasım) **Ergene** köprüsünden Elvanlu karyesine
195. Yevmü's-selase fi 21 minh (19 Kasım) **Silivri** konağına
196. Yevmü'l- erbaa fi 22 minh (20 Kasım) **Halkalu Pınar** önünde Paşa hazretlerinin çiftliğine konuldu
197. Yevmü'l- hams fi 23 minh (21 Kasım) fi 21 Teşrinisani bugün Padişah-ı zıllullah hazretleri saadetle **İstanbul'a** girüp Saray-ı âmirelerine vüsul buldu
198. Yevmü'l- Cuma fi 24 minh (23 Kasım) Padişah devletle İstanbul'a gelmeğin **Konstantiniyye ve Galata ve Üsküdar ve Eyüp Ensarî** beş gün gecesiyle donanmak buyruldu bugünden tezyin etmeye ibtidâ eylediler
199. Yevmü's-sebt fi 25 minh (24 Kasım) bugün şehir donanup ve ahşam olunca bezzazistan kapanmayup açık durup padişah giceyle tebdil-i suret edüp bezzazistani ve sair çarşuları seyr ü temaşa eylediler
200. Yevmü'l- ahad fi 26 minh (25 Kasım) bugün dahi padişah paşayla süvar olup şehri seyr eylediler
201. Yevmü'l- ısneyn fi 27 minh (26 Kasım) bugün dahi donandı
202. Yevmü's-selase fi 28 minh bugün ikindiden sonra donanma buyruldu beş gün beş gece donanup yimeler ve içmeler oldu

EK 2:

ORDUNUN KRONOLOJİK GÜZERGÂHI VE FETİHLER

Tarih	Yer
19 Ramazan 938/ 25 Nisan	İstanbul'dan hareket
27 Ramazan/ 3 Mayıs	Edirne
17 Şevval/ 23 Mayıs	Filibe
25 Şevval/ 31 Mayıs	Ihtıman sahrası
27 Şevval/ 2 Haziran	Sofya
7 Zilkade/ 11 Haziran	Niş
14 Zilkade/ 18 Haziran	Dopranya pınarı ve Morova nehrinden geçiş
21 Zilkade/ 25 Haziran	Belgrad
23 Zilkade/ 27 Haziran	Sirem ovası
6 Zilhicce/ 10 Temmuz	Böğürdelen kalesi yanı
13 Zilhicce/ 17 Temmuz	Ösek kalesi
16 Zilhicce/20 Temmuz	Paşanın Drava nehrinden geçişi
17 Zilhicce/ 21 Temmuz	Sultanın Drava nehrinden geçişi
18 Zilhicce/ 22 Temmuz	Erşak ve Sıkloş kalelerinin fethi. Peren Petri'nin hapsedilmesi
19 Zilhicce/ 23 Temmuz	Kapuluno kalesinin fethi
22 Zilhicce/26 Temmuz	Mabuvece kalesinin fethi
23 Zilhicce/27 Temmuz	Bilovar kalesinin fethi
24 Zilhicce/ 28 Temmuz	Votuş kalesinin fethi
25 Zilhicce/ 29 Temmuz	Aruş kalesinin fethi
27 Zilhicce/31 Temmuz	Salavir kalesinin fethi
29 Zilhicce/ 2 Ağustos	Kabarnak, Beleşker ve Nişarver kalelerinin fethi
2 Muharrem/4 Ağustos	Kamandvar kalesi
4 Muharrem/6 Ağustos	Egervar ve Mister kaleleri
5-6 Muharrem/7-8 Ağustos	Raba suyunun geçilmesi
8 Muharrem/10 Ağustos	Köseğ kalesinin kuşatılması
26 Muharrem/ 28 Ağustos	Köseğ kalesinin fethi
29 Muharrem/ 31 Ağustos	Şobrun kalesinin fethi
3 Safer/ 4 Eylül	Jejejlü kalesinin savaşız ele geçirilmesi
4 Safer/ 5 Eylül	Evhel kalesi
7 Safer/8 Eylül	Butenderuk kalesi
8 Safer/9 Eylül	Ratinar kalesi
10 Safer/11 Eylül	Kalamış köyünde cenk
11 Safer/ 12 Eylül	Gızadcis kalesi/ şehri
12 Safer/ 13 Eylül	Mora suyunun geçilmesi

Kanuni Sultan Süleyman'ın 1532 Tarihli Alman Seferi Ruznâmesi

14 Safer/ 15 Eylül	Paçani kalesinin fethi
16 Safer /17 Eylül	Drava kenarındaki Morporuk, Lemyuh, Aşlanice, Radosik kalelerinin fethi
20-21 Safer/21-22 Eylül	Drava'dan geçiş
22 Safer/23 Eylül	Bitoy kalesi
23 Safer/ 24 Eylül	Munça kalesi
25 Safer/ 26 Eylül	Varadin kalesinin yakınından geçiş
26 Safer/ 27 Eylül	Lugoviç kalesi
27 Safer/ 28 Eylül	Harbutya kalesi. Padişahın Ösek'e, İbrahim paşanın Pojega'ya gitmesi
29 Safer/ 30 Eylül	Dobovaç kalesinin yağmalanması
1 Rebiyülevvel/ 1 Ekim	Podgradice kalesi
2 Rebiyülevvel/ 2 Ekim	Vılka kalesi
5 Rebiyülevvel/ 5 Ekim	Pojega kalesi
8 Rebiyülevvel/ 8 Ekim	Gurbanı kalesi
9 Rebiyülevvel/ 9 Ekim	Bankova kalesi
12 Rebiyülevvel/ 12 Ekim	Sirem adası. Padişah ile Paşanın Belgrad'da buluşması
18 Rebiyülevvel /18 Ekim	Padişah ve Paşanın hareketi. Nemçe kalesinin anahtarının teslim alınması
19 Rebiyülevvel/ 19 Ekim	Semendire
1 Rebiyülahir/ 31 Ekim	Niş
3 Rebiyülahir/2 Kasım	Şehirköy
5 Rebiyülahir/4 Kasım	Sofya
10 Rebiyülahir/ 9 Kasım	Filibe
14 Rebiyülahir/13 Kasım	Edirne
19 Rebiyülahir/18 Kasım	Babaeski
23 Rebiyülahir (21 Teşrinisani/Kasım)	İstanbul

M. Akif Erdođru